

U ŽARIŠTU: GEOPOLITIKA AZIJSKO-PACIFIČKE REGIJE

Uspon Kine i sigurnost Tajvana

Dario Kuntić

Iznenadujuće brzi uspon Kine iz temelja je promijenio postojeću strukturu regionalnih odnosa u Aziji. Tijekom proteklih godina Kina je uspješno gradila svoju ekonomsku, vojnu i političku moć, jačala položaj u međunarodnom sustavu i usvajala nove strategije kako bi povratila prestiž i status svjetske sile. Odredivši stupanj interakcije s međunarodnom zajednicom prema svojim potrebama, Kina je osigurala vremenski suverenitet te iskoristila pristup zapadnim tržištima i tehnologiji kako bi razvila svoje gospodarstvo i modernizirala vojne snage

Iznenadujuće brzi uspon Kine iz temelja je promijenio postojeću strukturu regionalnih odnosa u Aziji. Tijekom proteklih godina Kina je uspješno gradila svoju ekonomsku, vojnu i političku moć, jačala položaj u međunarodnom sustavu i usvajala nove strategije kako bi povratila prestiž i status svjetske sile. Kineske političke elite slijedile su put strateškog pragmatizma koji je krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća zacrtao vrhovni vođa Deng Xiaoping. Sve dok vlast nije preuzeo kineski predsjednik Xi Jinping, kineski vođe od Jiang Zemina do Hu Jintaoa slijedili su Dengov smjer i provodili politiku ograničenog angažmana unutar globalnog sustava. Odredivši stupanj interakcije s međunarodnom zajednicom prema svojim potrebama, Kina je osigurala vremenski suverenitet te iskoristila pristup zapadnim tržištima i tehnologiji kako bi razvila svoje gospodarstvo i modernizirala vojne snage.

Taktika se pokazala uspješnom te je Kina početkom dvadeset i prvog stoljeća postala respektabilan sudionik međunarodnih odnosa. Zahvaljujući snažnom gospodarskom rastu Kina je 2010. godine pretekla Japan i svrstala se kao druga ekonomija svijeta, odmah iza Sjedinjenih Država. Neovisna poslovna udruga Conference Board iz New Yorka procjenjuje da će do 2018. godine kineski udjel u globalnom bruto domaćem proizvodu premašiti američki. Drugim riječima, kineska ekonomija postat će značajnija od američke (Patton, 2016).

Transformacija nekada siromašne zemlje u gospodarsku silu omogućila je Kini da značajno poveća izdatke za obranu i modernizira svoje vojne snage. Peking je u ožujku 2016. godine najavio rast vojnog proračuna od 7,6 posto, čime su vojni izdaci

povećani na 146 milijardi dolara. Iako navedeni postotak predstavlja najskromniji rast u posljednjih šest godina, kineski vojni proračun drugi je po veličini na svijetu, odmah nakon Sjedinjenih Država. Kineska vojna potrošnja ozbiljno se primakla granici narušavanja ravnoteže snaga u Aziji, što rezultira zabrinutošću među susjednim državama, poglavito zbog činjenice da je rast izdataka za obranu sukladan rastućim kineskim geopolitičkim pozicioniranjem u regiji i izričitim teritorijalnim potraživanjima u Istočnom i Južnom kineskom moru.

Preobražaj Kine u gospodarsku i vojnu silu omogućio je Peking u odlučnije vođenje vanjske i sigurnosne politike

Preobražaj Kine u gospodarsku i vojnu silu omogućio je Peking u odlučnije vođenje vanjske i sigurnosne politike. Kina je usvojila čvrst i aktivan diplomatski angažman u međunarodnoj političkoj areni. Zahvaljujući sveobuhvatnoj nacionalnoj moći uspjela je izgraditi čvrste temelje, nužne za osiguranje državnih interesa i ostvarenje vanjskopolitičkih ciljeva. Pojava Kine kao ključnog regionalnog i svjetskog aktera omogućila je Peking u zaštitu interesa kroz aktivan vanjskopolitički angažman, različit od onoga kakvog je nekoć zagovarao Deng. Iako vanjska politika Xi Jinpinga djelomično slijedi smjer njegovih prethodnika, kineski je predsjednik u svoju vanjskopolitičku platformu unio nove elemente ili odredio nove značajke, formulacije ili definicije za postojeće vanjskopolitičke sadržaje. To uključuje rutinsko i stalno uparivanje želje za mirnim razvojem i stabilnošću s tvrdnjama o čvrstoj obrani temeljnih kineskih interesa s težištem na suverenitetu i teritorijalnom integritetu te sigurnosti i razvoju (Swaine, 2015: 3).

Kineski nacionalni interesi i tajvansko pitanje

Kina se u svojem vanjskopolitičkom djelovanju nastoji prikazati kao odgovoran međunarodni akter. Njezini službeni ciljevi su "skladno društvo" i "skladan svijet" (Kissinger, 2011: 458). Peking u dokumentima i priopćenjima koji se tiču njegove vanjske politike neprestano potvrđuje kinesku privrženost principima mira, otvorenosti, razvoja, jednakosti i demokracije među državama, suradnji, dijalogu, konzultacijama, pravdi i rezultatima koji znače uspjeh za sve uključene strane (Bergsten i dr, 2006: 128). Time nastoji uvjeriti međunarodnu zajednicu da je uspon Kine miroljubiv, odnosno da njezin ekonomski razvoj i vojna moć ne predstavljaju prijetnju ni regiji ni svijetu. Međutim, prevaga u ravnoteži snaga na stranu Kine izmijenila je dosadašnji vanjskopolitički smjer Pekinga. Kina je danas puno odlučnija i agresivnija u vođenju vanjske politike. Iako naglašava miroljubivo rješavanje sporova kroz dijalog i konzultacije, Peking također poziva na odlučnu obranu kineskog suvereniteta i teritorijalnog integriteta, jačanje nacionalne sigurnosti i zaštitu gospodarskog razvoja. Kina je proglasila pravo na cijelo

Južno kinesko more i uspostavila zračnu obrambenu identifikacijsku zonu u Istočnom kineskom moru te nastavlja militarizirati umjetno izgrađene otoke i jačati vojnu nazočnost u regiji. Snažno kinesko geopolitičko pozicioniranje jasno demonstrira da vanjskopolitičke aktivnosti Kine nisu u skladu sa službenom politikom Pekinga.

Čini se da je Kina odlučila istovremeno voditi dvije oprečne politike. S jedne je strane u većoj mjeri prihvatila globalne i regionalne sigurnosne politike koje joj uvelike poboljšavaju imidž i poziciju unutar međunarodnog sustava i koje su usklađenije s međunarodnim normama, regionalnim očekivanjima i američkim interesima. S druge strane, zahvaljujući većoj političkoj, diplomatskoj i vojnoj moći u globalnim i sigurnosnim poslovima Peking je u boljem položaju ostvariti sebične dugoročne sigurnosne ciljeve (poput rješavanja tajvanskog pitanja prema vlastitim uvjetima ili snažnijeg pozicioniranja kao regionalne političko-vojne sile), što bi moglo biti pogubno po regionalnu stabilnost, pa čak i voditi prema sukobu s regionalnim silama (Gill, 2007: 1-2). Koristeći novostečeni status regionalnog hegemona, Kina je krenula u prekranje regionalnih odnosa kako bi služili njezinim vanjskopolitičkim ciljevima. Iako se Xi zavjetovao da Kina "nikada neće težiti hegemoniji, bez obzira koliko jaka postala", kineska vanjskopolitička aktivnost pokazuje da Kina nastoji ostvariti regionalnu premoć i vodstvo koje će bespogovorno priznati ostale države u Aziji.

Premda navodi da su njezine vojne snage isključivo namijenjene obrambenim svrhama, Kina se služi vrlo rastezljivim definiranjem prijetnje svojim temeljnim interesima – uključujući sprječavanje službenog proglašenja neovisnosti Tajvana. Nakon što je povratila Hong Kong i Makao, najveća briga Kine u vezi s "teritorijalnim integritetom" prvenstveno se odnosi na preuzimanje kontrole nad Tajvanom i nastavkom kontrole nad neposlušnim zapadnim autonomnim regijama Xinjiangom i Tibetom (Bergsten i dr, 2007). Peking smatra da će sve dok se Tajvan nalazi pod zasebnom administrativnom upravom koja prima stranu (uključivo vojnu) pomoć, projekt uspostave "nove Kine" ostati nedovršen (Kissinger, 2011: 140).

Tajvan za Kinu predstavlja puno više od odmetnute regije. Peking ga smatra otokom od velikog simboličkog značaja. U kineskoj nacionalnoj svijesti Tajvan predstavlja nasljeđe "stoljeća poniženja", obilježenog stranim intervencijama i zapadnim imperijalizmom. Tajvan kao *de facto* neovisna država Kinu neprestano podsjeća na podjelu zemlje, nacionalno poniženje

Kina se u svojem vanjskopolitičkom djelovanju nastoji prikazati kao odgovoran međunarodni akter

i nepravdu koju su joj tijekom devetnaestog i dvadesetog stoljeća nanijele strane sile. Peking smatra da je sjedinjenje Tajvana s maticom opravdano, dok njegov opstanak u statusu odvojenog administrativnog entiteta predstavlja daljnje poniženje i nepravdu. Utjecaj i intervencija drugih država u rješavanju tajvanskog pitanja za Peking nije ništa drugo do uplitanje u

kineske unutarnje poslove, identično prijašnjem imperijalizmu zapadnih sila. Sjećanje na razdoblje kada su je imperijalisti napali, maltretirali i rascjepkali Kini služi kao temelj njezina modernog identiteta i svrhe (Wang, 2013).

U kineskoj nacionalnoj svijesti jedinstvo države izjednačeno je s vrhuncem kineske moći i prestiža, dok se njezina razjedinjenost i nejedinstvo povezuju s najnižim stupnjem moći i poniženja (Bergsten i dr, 2007: 118-119). Prema tome, povratak Tajvana Kini predstavlja jedinstvo i moć nacije. Sjedinjenje Tajvana s maticom za Peking predstavlja nešto poput svete misije. Kina također strahuje da bi postojanje Tajvana kao *de facto* neovisne države indirektno ohrabrilo separatističke težnje u njezinim autonomnim regijama Xinjangu i Tibetu, ali i Hong Kongu. Tajvanska *de iure* neovisnost rezultirala bi opasnim presedanom za Peking i polučila opasne napukline u kineskom suverenitetu i teritorijalnom integritetu.

Sjedinjenje Tajvana s maticom za Peking predstavlja nešto poput svete misije

Tajvan više od šest desetljeća predstavlja pitanje izgradnje nacije i suprotstavljenih koncepata identiteta između Pekinga i T'aipeija. Obje kineske strane složile su se da Tajvan i kontinent pripadaju istom političkom entitetu, ali se ne mogu složiti oko toga koja kineska vlada predstavlja zakonitu vlast (Kissinger, 2011: 140). Ključno pitanje koje se tiče Tajvana jest predstavlja li on zapravo neovisnu nacionalnu državu ili je naprosto dio Kine. Neslaganje oko tajvanskog identiteta leži u samoj srži sukoba i kategorički razlikuje odnose Kine s Tajvanom od odnosa s drugim istočnoazijskim državama (Kang, 2007: 80).

Tajvansko pitanje također predstavlja izazov legitimitetu Kineske komunističke partije. Slom komunizma imao je dalekosežne posljedice za Kinu. Režim u Pekingu izgubio je ideološke temelje i povezao svoj legitimitet s očuvanjem kineskog jedinstva. U slučaju da se pokaže kako režim nije sposoban zadržati cijeli kineski teritorij pod kontrolom, povjerenje u partiju bilo bi narušeno u značajnoj mjeri. Budući da je komunizam kao vjerodostojna i sjedinjujuća ideologija doživio poraz, jačanje kineskog prosperiteta, povratak njezina prestiža i statusa velike sile te ujedinjenje nacije, što znači povratak Hong Konga, Makaa i Tajvana "domovini", postali su ključno mjerilo sposobnosti vodstva Kineske komunističke partije i, nedvojbeno, bitni elementi opstanka režima (Bergsten i dr, 2007: 119).

Veća ekonomska interakcija između otoka i kontinenta također ima važnu ulogu u politici Kine spram Tajvana. Kina je najveći trgovinski partner Tajvana i glavna destinacija izravnih stranih tajvanskih investicija. Peking se nada da će koristiti od ekonomske suradnje dovesti do političkog dijaloga s T'aipeijem i s vremenom rezultirati ujedinjenjem. Kineske političke elite ne kriju da je glavni cilj ekonomske interakcije s Tajvanom upravo pripojenje otoka matici. Pokazuje to i jedna službena izjava: "Glavni cilj kineske vlade je ponovo ujedinjenje mirnim putem na principu jedne države, dva sustava. Namjera privlačenja

tajvanskih investicija je upotrijebiti ekonomsku snagu u cilju ubrzanja političkog sjedinjenja i iskoristiti razgovore među građanima kako bi došlo do unaprjeđenja službenih komunikacija" (Lee, 2012: 8).

Tajvan u konačnici predstavlja i važno geostrateško pitanje. Kontrolirajući kontinent i otok, Peking bi dobio stratešku prednost pred svakom državom koja bi težila projekciji sile u istočnoj Aziji. Kina vjeruje da kao sila u usponu mora posjedovati stratešku prednost u odnosu na bilo koju državu koja bi mogla djelovati u njezinoj sferi interesa. To se prvenstveno odnosi na Sjedinjene Države, ali i na Japan. Tajvan pod kontrolom Kine omogućio bi Kineskoj narodnoj armiji pristup pomorskim i zračnim bazama na otoku te joj dao stratešku dubinu koja joj trenutno nedostaje. Otok je također važan zbog kontrole južne strane Japana i tjesnaca Luzona, pomorskog puta koji povezuje Južno kinesko more s Filipinskim morem. Kontrolom južnih i sjevernih pomorskih pravaca Kina bi ostvarila prednost prilikom teritorijalnih potraživanja, učvrstila pristup područjima bogatima ribljim fondom i energetske resursima, bila u mogućnosti projicirati silu na trgovačkim rutama kroz koje prolazi polovica svjetske trgovine te spriječiti pomorsku blokadu svojeg teritorija u slučaju možebitnog sukoba. Mnogi kineski stratezi vjeruju da bi američka mornarica poremetila kinesku trgovinu i energetske opskrbu ako bi regionalni animoziteti prerasli u sukob s američkim saveznicima. Prema jednom višem kineskom vojnom teoretičaru, Tajvan ima "dalekosežnu važnost za prekid blokade međunarodnih snaga usmjerene protiv kineske pomorske sigurnosti (...) samo kada probijemo tu blokadu moći ćemo govoriti o usponu Kine" (Dillon, 2007: 2). Također, Ju, profesor međunarodnih odnosa na Sveučilištu Jinan u Kantonu tvrdi: "Ako Kina želi nastaviti svoj rast, mora postati ne samo kopnena nego i pomorska sila (...) kineska pomorska strategija nije samo pitanje oceanografije nego je također pitanje međunarodne politike jer će ta strategija promijeniti strukturu moći u Aziji i regiji zapadnog Pacifika te okončati američku stratešku dominaciju nad azijsko-pacifičkom regijom" (Ju, 2015: 53).

Kontrolirajući kontinent i otok, Peking bi dobio stratešku prednost pred svakom državom koja bi težila projekciji sile u istočnoj Aziji

Uzevši navedeno u obzir, jasno je zašto je Peking više nego željan pripojiti Tajvan matici Kini. Kako bi ostvario zadani cilj, Peking je usvojio kombiniranu politiku mirovnih ponuda praćenu vojnim prijetnjama. Kina je ipak svjesna da bi vojna akcija izazvala snažnu reakciju međunarodne zajednice predvođene Sjedinjenim Državama te je prednost dala mirnom ujedinjenju. Peking je T'aipeiju predložio povratak matici prema modelu "jedna država, dva sustava", po uzoru na Hong Kong. Prema tom konceptu, Tajvan bi postao posebna administrativna regija koja bi uživala visoki stupanj autonomije, zadržala vlastite vojne snage, postojeći društveno-ekonomski sustav, dosadašnji način

života te ekonomske i kulturne veze s drugim državama. Međutim, uporno odbijanje T'aipeija da prihvati predloženi model, rastući osjećaj tajvanskog nacionalnog identiteta među stanovnicima otoka i koketiranje dijela tajvanskih političkih elita s neovisnošću navelo je Peking na odlučniju i agresivniju politiku naspram otoka.

Kineski Nacionalni narodni kongres je u ožujku 2005. godine usvojio antisecesijski zakon koji Kini daje pravo primijeniti vojnu silu kako bi zaštitila svoj suverenitet i nacionalni integritet. Tadašnji potpredsjednik kongresa Wang Zhaoguo pojasnio je da je Peking spreman upotrijebiti vojnu silu protiv Tajvana "ako otok formalno proglasi neovisnost, ako tajvanski čelnici budu unedogled odugovlačili pregovore o ujedinjenju s Kinom i ako neka strana sila izvrši invaziju na Tajvan". U prosincu iste godine kineska je vlada objavila bijelu knjigu koja je upozorila da ako "tajvanske vlasti odu tako daleko da učine nepromišljeni potez koji predstavlja veliki incident 'tajvanske neovisnosti', kineski narod i oružane snage će ga odlučno i u potpunosti slomiti pod svaku cijenu" (Carpenter, 2005: 111). Kineski je predsjednik Xi u svibnju 2016. godine Tajvanu poručio da je i dalje predan mirnom ujedinjenju, ali i da se odlučno protivi njegovoj neovisnosti, naglasivši da 1,3 milijarde Kineza nikada neće dozvoliti nikakvu aktivnost koja bi podijelila zemlju u bilo kojem obliku. Prijeteći ton antisecesijskog zakona, bijela knjiga i prijetnje najviših kineskih dužnosnika, praćeni s više od tisuću balističkih i krstarećih projektila usmjerenih prema Tajvanu, izravna su opomena T'aipeiju da je Peking spreman silom pripojiti Tajvan matici Kini u slučaju da tajvanski lideri ugroze *status quo* u Tajvanskom tjesnacu. Osim toga, konstantno odugovlačenje pregovora o ujedinjenju Kinu je dovelo do granice strpljenja, što s porastom njezine moći i regionalnih ambicija predstavlja ozbiljnu prijetnju po stabilnost Tajvanskog tjesnaca. S obzirom na to da kineska moć jača, nesigurnost od njezinih budućih poteza samo će rasti.

Neovisnost Tajvana i sigurnosna strategija Sjedinjenih Država

Od niza država istočne i jugoistočne Azije koje sa zabrinutošću gledaju na uspon Kine, Tajvan je najranjiviji na širenje kineske zone utjecaja i uspostavu regionalne hegemonije. Budući da je ravnoteža snaga u Tajvanskom tjesnacu kvalitativno i kvantitativno prevagnula u korist Kine, sposobnost Tajvana da se odupre pritiscima moćnog susjeda sve je manja. Svjestan rizika koji nosi zaoštavanje odnosa s Pekingom, T'aipei je usvojio pragmatičnu politiku prema Kini. Politika pragmatizma bila je platforma na kojoj je tajvanski predsjednik Ma Ying-jeou od 2008. do 2016. godine gradio dobrosusjedske odnose s Pekingom. Ma je obnovio veze s Pekingom i otvorio put učinkovitoj i profitabilnoj ekonomskoj suradnji. Kao temelj nove runde pregovora prihvatio je takozvani Konsenzus iz 1992. kojim su Kineska komunistička partija i Kuomintang postigli usmeni dogovor da postoji samo jedna Kina i da je Tajvan dio Kine, dok su dogovor o zakonitom predstavniku Kine prepustili različitim interpretacijama. Za Peking, "politički temelj" za stabilne odnose preko Tajvanskog tjesnaca predstavlja protivljenje tajvanskoj neovisnosti, privrženost Konsenzusu iz 1992. i

prihvatanje formule koju je 2008. godine prihvatio Ma i opisao kao "jedna Kina, dvije interpretacije" (Bush, 2015: 8).

Između 2008. i 2012. godine pregovori i ekonomska suradnja između dvije strane doživjeli su veliki uzlet. Unatoč stvarnim i značajnim dobitcima okruženje koje je pratilo suradnju bilo je

Amerika svoju ulogu u istočnoj Aziji smatra nužnim čimbenikom stabilnosti te se protivi jednostranoj promjeni *statusa quo* u Tajvanskom tjesnacu

zabrinjavajuće tmurno. Mnogi tajvanski građani bili su skeptični oko brzine i smjera razvoja odnosa između dvije strane. Željeli su miroljubive odnose s kopnom i prepoznali su koristi od ekonomske suradnje, ali su imali malo interesa ići izvan ekonomske sfere i drugih praktičnih pitanja kako bi razmotrili političke teme (Rigger, 2013: 300). Sumnje u blisku ekonomsku suradnju s Kinom posebno su izražene kod mladih Tajvanaca koji su u većini razvili novi, zasebni tajvanski identitet. Studentski Pokret suncokreta u proljeće 2014. godine zauzeo je tajvanski parlament kako bi onemogućio zastupnike Kuomintanga da izglasaju trgovinski pakt s Kinom i "zaštiti tajvanski identitet". Protivnici politike zbližavanja smatraju da bliski odnosi T'aipeija s Pekingom Tajvan mogu učiniti ekonomski ovisnim o moćnom susjedu, politički ga ugroziti te trajno zatvoriti vrata tajvanskoj neovisnosti. Ispitivanje javnog mnijenja provedeno u svibnju 2016. godine pokazalo je da se ujedinjenju s Kinom protivi 66,4 posto Tajvanaca, dok čak 72 posto građana između 20 i 29 godina podržava tajvansku neovisnost (Xenakis, 2016).

Studentski prosvjedi bili su uvod u politički pad Kuomintanga koji je na predsjedničkim i parlamentarnim izborima u siječnju 2016. godine pretrpio težak poraz od Demokratske napredne stranke (DPP), tradicionalno naklonjene tajvanskoj neovisnosti. Za DPP Tajvan nije dio veće Kine i jednoga bi dana trebao biti samostalna država. Stranka je 1991. godine službeni cilj tajvanske neovisnosti čak uključila u svoju povelju (Bush, 2015: 3). Novoizabrana tajvanska predsjednica Tsai Ing-wen ipak je usvojila relativno pragmatičnu politiku te se obvezala na održavanje *statusa quo* u Tajvanskom tjesnacu. Unatoč tomu, Peking njezine umjerene stavove smatra političkim trikom u cilju promjene dosadašnjeg smjera zbližavanja Kine i Tajvana. Peking vrlo dobro zna temelje na kojima je izgrađen DPP te strahuje da je s izborom Tsai iskorak prema tajvanskoj neovisnosti samo pitanje vremena. Kineski državno kontrolirani mediji Tsai su usporedili s Chen Shui-bianom, bivšim tajvanskim predsjednikom iz redova DPP-a koji je otvoreno podržavao tajvansku neovisnost i zasebni tajvanski identitet. Njezino odbijanje da prihvati Konsenzus iz 1992. Pekingu je poslužilo kao jasan pokazatelj naklonjenosti prema tajvanskoj neovisnosti. Xi je u izričitom upozorenju Tsai Ing-wen i DPP-u rekao: "Odricanje Konsenzusa iz '92., osporavanje zakonskih osnova da obje strane Tajvanskog tjesnaca pripadaju jednoj Kini ili zauzimanje

stava da je 'svaka strana preko Tajvanskog tjesnaca zasebna država' ili da postoje 'jedna Kina i jedan Tajvan' narušit će središnje interese nacije, države i naroda, uzdrmati temelje razvoja odnosa preko tjesnaca te neće biti mogućnosti za mir ili razvoj" (Bush, 2015: 8-9).

Oprezna i suzdržana politika nove tajvanske administracije nije samo usmjerena prema održavanju privida stabilnih odnosa s Pekingom, nego također cilja na očuvanje neformalnog savezništva s Washingtonom. Amerika svoju ulogu u istočnoj Aziji smatra nužnim čimbenikom stabilnosti te se protivi jednostranoj promjeni *statusa quo* u Tajvanskom tjesnacu. Washington je poteze predsjednika Chena, poput promoviranja novog ustava, planiranja referenduma o tajvanskoj neovisnosti i apliciranja za članstvo u Ujedinjenim narodima, smatrao kontraproduktivnim za mir i stabilnost regije. U prosincu 2003. godine američki predsjednik George W. Bush izjavio je da se Sjedinjene Države "protive jednostranoj odluci, bilo Kine ili Tajvana, da promijene status quo", dodavši da "komentari i inicijative tajvanskog čelnika daju naslutiti da bi mogao odlučiti jednostrano promijeniti status quo – čemu se mi protivimo" (King, 2003). U siječnju 2016. godine Obamina je administracija, čestitajući Tsai na pobjedi, u istoj poruci pozdravila poteze tada još uvijek aktualnog predsjednika u cilju "poboljšanja veza preko Tajvanskog tjesnaca" te je izrazila nadu da će nadolazeća administracija "nastaviti provoditi mir i stabilnost u regiji" (State Department, 2016). Referirajući se na politiku prijašnje administracije, Washington je T'aipeiju dao do znanja da od nove administracije očekuje vođenje umjerene politike koja neće izazvati tenzije u Tajvanskom tjesnacu.

Suočen s nadmoćnijim protivnikom, Tajvan je svoju sudbinu gotovo u potpunosti prepustio u ruke Sjedinjenih Država

Inzistiranje Sjedinjenih Država na očuvanju *statusa quo* u Tajvanskom tjesnacu i podržavanje politike jedne Kine u skladu je s politikom koju Washington vodi od normaliziranja odnosa s Pekingom. Washington je time osigurao uglavnom dobre odnose i s Pekingom i s T'aipeijem. Taj pristup, poznat kao "strateška dvosmislenost", ne zagovara ni ujedinjenje ni neovisnost; umjesto toga naglašava da se bilo kakav razvoj odnosa u tjesnacu mora odvijati kroz mirovni proces u kojemu će interesi Tajvanaca biti zaštićeni. Prema toj politici, svrha američke obrambene pomoći Tajvanu jest omogućiti takav neprisilan, miroljubivi proces (Rigger, 2013: 305). Koncept strateške dvosmislenosti kodificiran je *Zakonom o odnosima s Tajvanom* iz 1979. godine. Njegova je izravna namjera zauzdati Kinu i Tajvan te ih odvratiti od provokativnih poteza koji bi ugrozili mir u Tajvanskom tjesnacu. Time su Peking i T'aipei ostali u nedoumici što će Washington učiniti ako dođe do jednostrane promjene *statusa quo*. Koncept implicira da bi Sjedinjene Države mogle pomoći u obrani Tajvana, ali su uvjeti pod kojima bi to učinile ostavljeni nedorečeni kako bi se izbjegao nepotrebni

broj 28 - prosinac 2016.

antagonizam Kine te istovremeno obeshrabrao Tajvan od radnji koje bi je mogle isprovocirati. Također, umanjuje iskušenje Kine da zauzme otok na način da Tajvancima daje do znanja da bi pomak prema službenoj, *de iure* neovisnosti mogao poništiti podrazumijevajuće američke sigurnosne garancije (Lieber 2005: 159-160). Amerikanci ne žele Tajvanu dati stopostotno jamstvo da će bez obzira što učinio priskočiti u njegovu obranu jer bi to ohrabrilo Tajvan da povuče poteze koji bi bili riskantni (Nye, 1996).

Sjedinjene Države Tajvan smatraju važnim strateškim partnerom u zaštiti američkih interesa u istočnoj Aziji. U pismu Kongresu 29. kolovoza 2003. godine podtajnik američkog ministra obrane za nabavu, tehnologiju i logistiku Tajvan je označio kao "glavnog saveznika koji nije član NATO-a" (Kan, 2014: 6). Amerika je Tajvanu od 1990. godine isporučila naoružanje vrijedno više desetaka milijardi dolara. Obamina je administracija u dva navrata, 2011. i 2015. godine, Tajvanu odobrila prodaju naoružanja ukupne vrijednosti 7,63 milijarde dolara. T'aipei je ipak ostao bez isporuke sofisticiranog oružja i obrambenih sustava jer Washington nastoji izbjeći rast tenzija s Pekingom koji se oštro protivi američkoj vojnoj pomoći Tajvanu. Isporučka najmodernijeg naoružanja bila bi preveliki simbol američke protuteže Kini. No, niža razina vojne suradnje i podrške istovremeno je učinkovita i politički prikrivena kako ne bi dodatno razljutila Kinu (Ho, 2016). Washington istovremeno inzistira na povećanju tajvanskih izdataka za obranu, koji su se unatoč obećanjima o rastu na tri posto bruto domaćeg proizvoda i dalje zadržali na 2,2 posto.

Neformalno savezništvo Washingtona s T'aipeijem, međutim, ne znači da je američka vojna pomoć Tajvanu bezuvjetna. Sjedinjene Države spremne su pomoći Tajvanu samo u slučaju da njegovi nepromišljeni jednostrani potezi neće ugroziti *status quo* u Tajvanskom tjesnacu. Takav scenarij mogao bi rezultirati ozbiljnom regionalnom destabilizacijom koja bi mogla eskalirati u sukob s Kinom i Ameriku uvući u razarajući rat koji bi svakako voljela izbjeći. Tajvan ipak uvelike računa na strateško partnerstvo s Amerikom kao sredstvo odvratanja Kine od nasilnog ujedinjenja. Ključni je cilj tajvanske obrambene politike uz pomoć Sjedinjenih Država odvratiti Kinu od invazije na otok i spriječiti nasilno ujedinjenje s kopnom (Schreer, 2015: 121).

Suočen s nadmoćnijim protivnikom, Tajvan je svoju sudbinu gotovo u potpunosti prepustio u ruke Sjedinjenih Država. Iako razvija male, ali učinkovite borbene postrojbe koje bi uz podršku brzih plovila i guste protuzračne obrane mogle zadržati invaziju, evidentno je da modernizacija njegovih vojnih snaga i isporuka američkog oružja nisu dovoljni kako bi se vratila ravnoteža snaga u Tajvanskom tjesnacu. Iz svega navedenog vidljivo je da je Tajvan svoje vojne snage namijenio čistim obrambenim zadacima te da nastoji postati sposoban na kraće vrijeme odbiti napade Kineske narodne armije dok mu Sjedinjene Države ne dođu u pomoć – što je već dugo temeljna jednadžba tajvanske vojne strategije (Cooper 2013: 197).

Zaključak

Pomirljivi odnosi između Pekinga i T'aipeija ključni su za stabilnost Tajvanskog tjesnaca i cijele istočne Azije. Međutim,

jačanje kineskih vojnih kapaciteta, buđenje nacionalizma i odlučno geostrateško pozicioniranje u istočnoj i jugoistočnoj Aziji bude sumnje u namjere Pekinga da unedogled tolerira tajvansku *de facto* neovisnost. Neovisni Tajvan predstavlja značajnu prepreku kineskim ambicijama za konsolidacijom regionalne hegemonije. Pobjeda Tsai Ing-wen i njezine stranke, naklonjene *de iure* neovisnosti, mogla bi pitanje obrane suvereniteta i teritorijalnog integriteta ponovo staviti u samo središte kineske sigurnosne strategije. No sve dok će T'aipei ostati predan održavanju *statusa quo* u Tajvanskom tjesnacu i suzdržati se od proglašavanja *de iure* neovisnosti, imat će podršku Sjedinjenih Država i moći će uživati u svom statusu *de facto* neovisne države. Sve dok će Amerika podržavati svoje saveznike u azijsko-pacifičkoj regiji i održavati strateško partnerstvo s Tajvanom, situacija u Tajvanskom tjesnacu trebala bi biti uglavnom stabilna.

Literatura

- Bergsten, Fred C. i dr. (2007) *China: What the World Needs to Know Now About the Emerging Superpower*. New York: Public Affairs.
- Bush, Richard (2015) Taiwan's January 2016 Elections and Their Implications for Relations with China and the United States. Order from Chaos – Asia Working Group 2015: 1. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/taiwan-elections-china-us-implications-bush.pdf> Pristupljeno 23. studenog 2016.
- Carpenter, Ted Gallen (2005) *America's Coming War with China: A Collision Course over Taiwan*. New York: Palgrave MacMillan.
- Cooper, John F. (2013) *Taiwan: Nation-State or Province*. Boulder: Westview Press.
- Dillon, Dana R. (2007) *The China Challenge: Standing Strong against the Military, Economic, and Political Threats That Imperil America*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Gill, Bates (2007) *Rising Star: China's New Security Diplomacy*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Ho, Szuyin (2016) Intervju na Sveučilištu Tamkang, Taipei.
- Ju, Hailong (2015) *China's Maritime Power and Strategy: History, National Security and Geopolitics*. Singapur: World Scientific Publishing Co.
- Kan, Shirley A. (2014) Taiwan: Major U.S. Arms Sales Since 1990. Congressional Research Service. <https://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL30957.pdf> Pristupljeno 7. ožujka 2016.
- Kang, David C. (2007) *China Rising: Peace, Power, and Order in East Asia*. New York: Columbia University Press.
- King, John (2003) Blunt Bush message for Taiwan. *CNN.com* 10. prosinca. <http://edition.cnn.com/2003/ALLPOLITICS/12/09/bush.china.taiwan/> Pristupljeno 23. studenog 2016.
- Kissinger, Henry (2011) *On China*. New York: Penguin Books.
- Lee, Chun-Yi (2012) *Taiwanese Business of Chinese Security Asset?* New York: Routledge.
- Lieber, Robert J. (2005) *The American Era: Power and Strategy for the 21st Century*. New York: Cambridge University Press.
- Nye, Joseph S. Jr. (1995) East Asian Security: The Case for Deep Engagement. *Foreign Affairs* srpanj/kolovoz. <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/1995-07-01/east-asian-security-case-deep-engagement> Pristupljeno 23. studenog 2016.
- Patton, Mike (2016) China's Economy Will Overtake the U.S. in 2018. *Forbes* 29. travnja. <http://www.forbes.com/sites/mikepatton/2016/04/29/global-economic-news-china-will-surpass-the-u-s-in-2018/#190ddb88474b> Pristupljeno 1. srpnja 2016.
- Rigger, Shelly (2013) Taiwan in U.S.-China Relations. U: Shambaugh, David (ur) *Tangled Titans: The United States and China* (str. 293-314). Lanham: Rowman & Littlefield.
- State Department (2016) On Taiwan's Election. <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2016/01/251328.htm> Pristupljeno 14. lipnja 2016.
- Schreer, Benjamin (2015) Taiwan's Defense Options. U: Tan, Andrew T. H. (ur) *Security and Conflict in East Asia* (str. 121-130). New York: Routledge.
- Swine, Michael D. (2015) Xi Jinping on Chinese Foreign Relations: The Governance of China and Chinese Commentary. *China Leadership Monitor* 48 (1): 1-14.
- Wang Zheng (2013) Not Rising, But Rejuvenating: The "Chinese Dream". *The Diplomat* 5. veljače. <http://thediplomat.com/2013/02/05/chinese-dream-draft/> Pristupljeno 24. studenog 2016.
- Wang, Fei-Ling (1996) Chinese Security Policy in Northeast Asia. U: Kwak, Tae-Hwan i Olsen, Edward A. (ur) *The Major Powers of Northeast Asia: Seeking Peace and Security* (str. 41-68). Boulder: Lynne Reiner Publishers.
- Xenakis, John J. (2016) World View: Taiwan Poll Shows Overwhelming Support for Independence from China. *Breitbart* 2. lipnja. <http://www.breitbart.com/national-security/2016/06/02/2-jun-16-world-view-new-taiwan-poll-shows-overwhelming-support-independence-china/> Pristupljeno 27. kolovoza 2016.